

Van aver tot aver

**Een beargumenteerde stamreeks Van der Woude
(1500-heden)**

Genealogische publicaties deel 1

Van aver tot aver. Een beargumenteerde stamreeks Van der Woude (1500-heden). Genealogische publicaties deel 1.

Copyright © 2016 Nico Leonard van der Woude

Omslagfoto: Sierk C. J. van der Woude

Druk: Brave New Books

ISBN: 9789402148671

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

www.nicovanderwoude.nl

Opgedragen aan wie vóór mij was, met mij is en na mij komt; voor Chris, Viola, Jet, Stijn, Ismene en Sierk. In liefde.

*'Het ene geslacht gaat, en het andere geslacht komt; maar de aarde staat in der eeuwigheid.'*¹

*'O voorvaders van mij! Zei ik met een veelbetekenende zucht. Als ik schrijven kon zou ik, met een blik op al die portretten, een lange roman gaan schrijven. Want elk van deze oudjes is immers eens jong geweest en elk van hen, man of vrouw, heeft zijn of haar roman doorleefd... En wat voor een roman! (...)'*²

Aver: m./v. 1 kind 2 nakomeling, afstammeling, nazaat, telg: van aver tot aver.

Inleiding

Talrijk inmiddels en onderwijl wijdverspreid. Deze familie Van der Woude leeft aan het eind van de negentiende eeuw in en rond Groningen. Maar zij is van origine afkomstig uit Friesland. Prikkelend: niemand wist eigenlijk precies hoe de vork in de steel zat. Zo rond 1994 ben ik daarom zelf maar aan het sneupen geslagen.

Daarbij trof ik vanzelfsprekend aan, wat de meeste genealogen zullen herkennen: lief en leed van een geslacht. Van Groningen ging het terug in de tijd naar het Friese Veenwouden. En ik vermoedde dat het daar bij die Wâldpiken wel zou eindigen: een buitengewone vondst bracht mij echter verder naar de grietenij Opsterland en toen werd het nog boeiender, met alle problemen van dien.

Wie nieuwsgierig is naar onze voorouders, moet direct doorbladeren naar de stamreeks hieronder. Daar gaat wel iets aan vooraf: bewijs in de genealogie. De hieronder gepresenteerde zaken dienen - in samenhang - drie doelen. Ik wil graag mijn bevindingen publiceren; ik wil graag een overoud genealogisch discours nieuw leven inblazen. Los van DNA-onderzoek: wanneer is een familierelatie eigenlijk bewezen? Uiteindelijk wil ik aantonen dat de stamreeks loopt zoals hier gepresenteerd.

Dat oprakelen van een klassiek (maar daarom niet minder belangwekkend) geschilpunt is natuurlijk uit een zekere nood geboren. Immers, als de zaken bij het onderzoek voor het grijpen lagen, was ik er denkkelijk niet over begonnen. Maar ik doe het toch. Uiteraard is de wens daarbij niet de (voor)vader van de gedachte; wie meent dat het simpelweg gaat om 'wensvol denken'³, doet geen recht aan mijn bedoeling.

Het probleem in het algemeen

R.F. Vulmsma recenseert in 1996 in *Gens Nostra*⁴ een wat hij noemt 'bijzonder boek', geschreven door prof. mr. M. Bos. Het geschrift is inderdaad de moeite waard, niet in het minst door een belangwekkend voorwoord over bewijs in de genealogie.

Bos stapt, in navolging van Jackman, af van de gebruikelijke driedeling: *mogelijk, waarschijnlijk, zeker*. En terecht, want strikt genomen bestaat het meeste genealogische bewijs louter uit veronderstellingen van juistheid. Werkbaarder is het derhalve, genealogisch bewijs te definiëren in deze benamingen: *preferabel, waarschijnlijk en betrouwbaar*.

Nu lijkt ook zo'n discussie een gebed zonder eind, want wanneer is een bewijs dan waterdicht en waar staan de grenspaaltjes? Toch waag ik het erop. Wanneer de genealogie zichzelf serieus wil blijven nemen, moeten de beoefenaars inzichten evalueren en wellicht ook evolueren. Ons onderzoeksgebied ligt vermoedelijk wel vast, maar de onderzoeksmethode natuurlijk niet.

Uitgangspunt bij alles blijft de controleerbaarheid, zoveel is duidelijk. De genealogische rek zit dus niet in de bronnen, niet in de bewijsmiddelen, maar in de bewijsmethode; de deductie van opgeduikelde gegevens. Wat te doen, als een bron met exacte familieverhoudingen niet voorhanden (b)lijkt, maar gerichte vermoedens wel degelijk bestaan? Ik voor mij geloof dat het verhaal dan nog niet per se uit hoeft te zijn. Bewijs is niet altijd zwart-wit. Ik wil een lans breken voor dat grijze schemergebied in de genealogie.

Het probleem in het bijzonder

In de onderstaande stamreeks komt een dergelijke situatie twee keer voor. In geen enkele tot dusver onderzochte bron valt een geschreven vermelding te vinden van de filiatie tussen Sierk Pieters (VIII) en Pieter Sierks (VII) en tussen Saecke Sierks (III) en Sierk Arents (II).

Fijn, zullen hardliners denken, maak er dan maar een andere familie van, maar koppel de zaak niet zomaar aan elkaar.

In eerste instantie hebben zij schijnbaar het gelijk aan hun zijde. Het gaat niet aan, om gegevens koste wat het kost aan elkaar te breien. Dat levert genealogisch broddelwerk op.

Dat is dan ook zeker niet de intentie van deze pennenvrucht. Waar het wel om gaat is dit: wat doe ik vervolgens met de overvloed aan vingerwijzingen? Iedereen krijgt bij genealogisch onderzoek onherroepelijk te maken met pregnante aanwijzingen. Het zou uit de aard der zaak zonde zijn, om dergelijke gegevens links te laten liggen.

De hieronder gevolgde bewijsopzet is op z'n minst schatplichtig aan de door Bos/Jackman beschreven werkwijze⁵.

Mijn onderbouwing is afgeleid uit liefst contemporaine, maar in elk geval verifieerbare bronnen. Zij worden getoetst aan een zevental waarden⁶:

- tijd.
- plaats.
- milieu.
- vernoeming.
- (erf)bezittingen.
- bijkomend bewijs.
- uitsluiting van andere opties.

Korte uiteenzetting van de bewijsopzet

1. Tijd: de filiatie moet aannemelijk zijn in termen van ouder-kind verhouding. Iemand kan op twaalf- of tachtigjarige leeftijd ouder worden, maar dat is uitzonderlijk.

2. Plaats: de filiatie moet aannemelijk zijn in termen van te duiden geboorte-, woon- en verblijfplaats of -streek. Iemand uit Friesland kan vanzelfsprekend geboren zijn in, of voorouders hebben uit, pakweg Zeeland.

Uiteraard trokken mensen vaak - al dan niet door de omstandigheden gedwongen - naar elders. Wijzigingen moeten dan min of meer verklaarbaar zijn.

3. Milieu: de filiatie moet aannemelijk zijn in termen van afkomst. In tegenstelling tot onze maatschappij was het vroeger op z'n zachtst gezegd een stuk moeilijker om hoger op te komen. Ik bedoel niet: verandering van iemands pecuniaire situatie, maar ik doel hier op de meer gefixeerde indeling in rangen en standen. Wijzigingen moeten min of meer verklaarbaar zijn.

4. Vernoeming: de filiatie moet aannemelijk zijn in termen van naamgeving door een volgende generatie. Voorwaarde is natuurlijk wel, dat er meerdere kinderen geboren worden, waarbij - om toeval uit te sluiten - meer dan een enkele vernoeming een feit is.

5. (Erf)bezittingen: de filiatie kan aannemelijk zijn, als een latere generatie eigenaar is, of genoemd wordt rond bezittingen van een eerdere generatie.

6. Bijkomend bewijs: bij een werkhypothese kunnen plotseling opvallende zaken opdoemen.

Een voorbeeld uit deze reeks: Sierk Pieters verschijnt op 14-1-1712 voor het Opsterlandse gerecht. In de daaropvolgende akte van die dag doet Egbert Pieters hetzelfde. Toeval? Of zijn zij gebroederlijk opgewandeld van Bakkeveen naar de rechtszitting? Dat doen de (bewezen) broers Magnus Sierks en Pieter Sierks op 4 februari 1669 in ieder geval wel, wanneer ze na elkaar opduiken in de gerechtelijke archieven van Opsterland.

Nog zo'n voorbeeld van bijkomend bewijs: Pieter Sierks heeft in ieder geval één kind (doopvermelding Egbert) uit zijn eerste huwelijk. Hij is hertrouwd, maar spreekt in een tweetal akten wel over (voor)kinderen (sic!).

7. Uitsluiting van andere opties: zijn er geen andere kandidaat-ouders of -kinderen aanwezig in de bronnen?

Een voorbeeld: naast Harmen Sierks (IX) en diens (bewezen!) zoon, Sije Harmens (X) duikt ene Oene Sierks op. Dan moet actief uitgesloten kunnen worden dat het hier om verwanten gaat. Het onderzoek richt zich dus in zo'n geval op personen buiten de eigenlijke familie.

In het algemeen geldt dus: de bouwstenen voor de zeven waarden moeten afkomstig zijn uit controleerbare bronnen. Er mag bijgevolg niets bedacht of weggelaten worden. De waarden vullen elkaar in meerdere of mindere mate aan en beïnvloeden elkaar.

Het heeft er wel de schijn van, dat ze niet allemaal even belangrijk zijn. Om een beeld te geven: 'tijd' is een conditio sine qua non, 'vernoeming' lijkt in het oude Friesland een zeer belangrijke aanwijzing, terwijl erfbezittingen niet per se aanwezig behoeven te zijn. Plaats, milieu, bijkomend bewijs en uitsluiting van andere opties leveren min of meer aanvullend bewijs.

Slechts in die gevallen, waarin aan alle belangrijke waarden een acceptabel positieve duiding kan worden gegeven en ook enkele aanvullende waarden ingevuld zijn, is m.i. een stellige identificatie mogelijk. De relatie is dan 'betrouwbaar'. Met prudentie weliswaar, maar vanaf dit moment ligt de bewijslast naar mijn inschatting 'aan de andere kant'.

Soms kunnen waarden niet of slechts ten dele worden ingevuld; aanwijzingen zijn dan minder duidelijk. Wanneer er dus meer speculatie in het spel is, schuift het bewijs op naar *'waarschijnlijk'*. Wanneer slechts enkele waarden invulbaar blijken, moet het bewijs nog weer zwakker geacht worden: de relatie is *'preferabel'*. Uiteindelijk zou je ook nog van *'mogelijk'* kunnen spreken, maar het is de vraag, of een poging tot bewijsopzet dan nog dienstig is.

De grenzen tussen die bewijscategorieën kan men ondertussen niet eenduidig vastleggen, dat varieert van geval tot geval. Bos/Jackman gaan m.i. terecht uit van de *'communis opinio doctorum'*: wat algemeen aanvaard wordt door deskundigen. U dus.

Hieronder volgt de (uitgebreide en eigenlijk omgekeerde) stamreeks. De eerste generaties zijn om redenen van privacy summier vermeld. Ik heb er verder naar gestreefd, om (teruglopend vanaf 1900) primaire feiten uit te breiden met gezinsgegevens. Aanvullingen, correcties en suggesties voor verder onderzoek zijn meer dan van harte welkom.

Afgemaakt in de nabijheid van voorvaderlijke grond, te Noardburgum, in de onmiddellijke omgeving van Feanwâlden.

Ternaard, april 2016,

Nico Leonard van der Woude

Stamreeks

Generatie 1

- 1a. Stijn Jephtha van der Woude.
- 1b. Ismene Viola van der Woude.
- 1c. Sierk Christiaan Johannes van der Woude.

Generatie 2

Nico Leonard van der Woude, tr. Hendrikje Wegter.

Generatie 3

Christiaan Nico van der Woude, geb. Almelo 9-9-1940, marinier
verbindingsdienst, matroos op de PAM 35, de PAM 15, de Henne Hennis sr.,
kapitein op het beunship De Vrouw Grietje, politierechercheur, drager van
het Nieuw-Guinea Herinneringskruis, overl./crem. Almelo 11/15-2-2007, tr.
Hardenberg/Kloosterhaar (kerk) 3-4-1964
Viola van Haaff , geb./ged. Hoofddorp/Purmerland 3-8-1936/2-6-1940,
fabriekarbeidster.

Uit dit huwelijk:

- 1. Nico Leonard, (= generatie 2).
- 2. Ronald Christiaan.
- 3. Ingrid Viola.

Generatie 4

Nikolaas van der Woude, geb. Dortmund (D) 12-7-1908, officier Leger des Heils, dirigent, muziekleraar, overl./begr. Almelo 27-7/1-8-1974, tr. Almelo 22-8-1936 Jentje Johanna Kortman, geb. Almelo 27-5-1918, overl./begr. Almelo 5/10-5-2010, dr. van Gerrit Jan Kortman en Christina Schoenmaker.

Niko is op 12-9-1932 in opleiding gekomen voor het officierschap van het Leger des Heils. Op 27-7-1933 was hij kadet-luitenant op het evangelisatieschip 'De Febe', terwijl hij bijna vier maanden later, op 16-11-1933, dezelfde functie vervulde bij het korps Groningen III. Op 6-8-1934 was hij kadet-luitenant bij de Industriële inrichting Arnhem. Op 22-12-1934 volgde zijn bevordering tot luitenant. Nog geen jaar later, op 2-9-1935 is hij uitgetreden als officier: het hoofdkwartier stond niet toe, dat hij in het huwelijk trad met de tien jaar jongere Jenny Kortman.

Uit dit huwelijk:

1. Meindert Jan.
2. Christiaan Nico, (= generatie 3).
3. Gerrit Jan.
4. Niko Johan.

*Boven: Viola van Haaff, Riek Slettenhaar, Meindert van der Woude.
Onder: Jenny van der Woude-Kortman, Gerrit, Nikolaas van der Woude, bij moeder op schoot: Niko van der Woude. Foto gemaakt tijdens het verblijf van zoon Chris in Nieuw-Guinea.*